

СКЛАД І ЗМІСТ РОДИННОГО ФОНДУ СИМИРЕНКІВ: ЙОГО НАУКОВЕ І ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

У статті досліджено особовий фонд родини Симиренків, що зберігається в Державному архіві Черкаської області. З особового фонду досліджено великий комплекс документів, що представляють надзвичайно багатий джерельний та історіографічний матеріал, у якому відображені як сторінки історії рідного краю, так і України в цілому. У результаті було з'ясовано, що родина Симиренків зробила великий внесок у науковий, економічний та соціальний розвиток України.

Ключові слова: Симиренко, родинний фонд.

В статье исследованы личный фонд семьи Симиренко, хранящейся в Государственном архиве Черкасской области. С личного фонда исследован большой комплекс документов, представляющих чрезвычайно богатый фактический и историографический материал, в котором отражены как страницы истории родного края, так и Украине в целом.

В результате было выяснено, что семья внесла большой вклад в научное, экономическое и социальное развитие Украины.

Ключевые слова: Симиренко, семейный фонд.

In the article Personal Simirenko fund family, to the State archive hranyascheysya Cherkasy region. S Personally Fund a large complex documents, rich in fact and Syndicate, in Kotor natural history as the page edges, and Ukraine as a whole.

As a result it was that the FAMILY has made a large contribution to nauchnoe, the economic development of Ukraine and sotsyalnoe.

Key words: Symyrenko, family house fund.

Інтерес до соціальної ролі та долі окремих осіб – творців історичного процесу простежується з давніх часів. Нині, після тривалої доби знеособлення історії, в умовах формування розвинутих інституцій громадянського суспільства та правової держави є цілком зрозумілою загальна тенденція до персоналізації історичного процесу. Здатність особи як сучасника епохи та активного суб'єкта історії репрезентувати свою добу, зумовлює величезний інтерес до таких джерел Національного Архівного Фонду, як документи особового походження, більшість з яких тривалий час були недоступними. Лише після масового розсекречування архівних документів упродовж 1989-1995 рр. стало можливим їх ширше використання. Важко переоцінити їх значення у відображенні будь-яких подій і процесів історичної дійсності, навіть у разі, якщо вони достатньо представлені документами установ і організацій. Вони дозволяють відобразити історичний процес через суб'єктивне сприйняття особистістю. Традиційно, що саме документи особового походження є невичерпним джерелом з історії всіх проявів інтелектуальної і громадської думки, а відтак, їх особливе значення спонукає до вивчення тих напрямів людської діяльності, де на перший план виступає індивідуальна творчість. Архівні фонди

особового походження відкривають сотні маловідомих, забутих, безпідставно викреслених з історичного процесу імен. У кожному нерегламентованому та індивідуально неповторному документі міститься по своєму унікальна інформація з історії всіх проявів життя держави та суспільства.

За даними Державного комітету архівів України за 2007 р. у складі Національного архівного фонду України зберігається понад 1700 фондів особового походження, тобто особових, сімейних та родових фондів разом узятих та нараховується близько 3 млн. одиниць зберігання, сформованих з документів особового походження.

Державний архів Черкаської області впродовж багатьох років займається комплектуванням особових фондів видатних людей Черкаського краю. Надзвичайно цікавим є сімейний фонд родини Симиренків, до якого входить 183 справи. Значна кількість матеріалів також зберігається у фондах меморіального музею родини Симиренків у Млієві та Черкаського обласного краєзнавчого музею. Основна маса документів у ДАЧО відноситься до діяльності видатних українських учених-помологів – Левка Платоновича та його сина Володимира Левковича. Всі документи розбиті на 12 груп.

Варто підкреслити, що джерелознавчий аналіз даної проблеми майже зовсім не проводився. Єдина

публікація, в якій вищезазначені джерела піддаються дослідженню – стаття С. І. Кононенка «Фонд роду Смиренків держархіву Черкаської області» [1]. Оскільки з часу опублікування статті пройшло вже більше десяти років і фонд поповнився ще 75 справами, тому можна стверджувати, що сьогодні немає повного аналізу даного фонду.

У зв'язку з недостатнім вивченням указаної проблеми та її значущістю у дослідженні історії України в економічному, науковому культурному та просвітницькому аспекті ставиться завдання – охарактеризувати основні джерела з дослідження генеалогії родини Смиренків. Слід зазначити, що з кожним роком указана наукова проблема в сучасному українському суспільстві набуває все більшої актуальності у зв'язку з пониженням сучасною елітою і економічних рішень для забезпечення ефективного устрою і розвитку економіки та культури сучасної України.

Великий інтерес для вивчення генеалогії роду Смиренків становлять документи особового походження, де містяться матеріали до біографії представників родини документи про освіту, листи фотографії.

Походження роду Смиренків, за родовою легендою, можна прослідкувати від останнього вільного запорізького козака Андрія, який народився не пізніше 1744 року (дата смерті не відома). За відмову присягнути Катерині II його позбавлено помістя, козацьких вільностей і привілеїв, дружину разом з дітьми записано в кріпаки графині Олександри Браницької.

Перші документальні відомі про рід Смиренків містяться у «Ревізійному реєстрі» за 1818 р., в якому значиться, що Степан Андрійович – 46 років (1765 р. н., дата смерті не відома) та діти Хома – 24 роки (1787 р. н.), Федір – 21 рік (1790 р. н.), Авксентій – 19 років (1792 р. н.) належать до кріпаків містечка Городища Черкаського повіту Київської губернії графині О. Браницької [2].

Степан Смиренко народився на Платоновому хуторі, який знаходився між Млісвом і Городищем, одружений був з Василюю Марчевською, в них було восьмеро дітей, доля яких, крім Федора, невідома далі двох-трьох колін.

Федір Степанович Смиренко завдяки винятковій енергії, невтомній праці і таланту викупився з кріпацтва, орендуючи на р. Вільшанці млини. Був одружений з Анастасією Михайлівною Яхненко, донькою теж колишнього кріпака з роду смілянських козаків Яхно. У них було 22 дітей, з яких до дорослого віку дожило 8.

Платон Федорович Смиренко народився 2 грудня 1829 р., у 1843 р. закінчив Політехнічний інститут у Парижі, здобув спеціальність інженера-технолога. Був одружений з Тетяною Іванівною Овчінніковою, народженою 30 січня 1829 р. (померла 21 січня 1899 р.). Її батько був мером, а згодом головою Одеської міської думи, купцем Першої гільдії і мільйонером, а дід – кріпаком-втікачем. У них було шестеро дітей – дорослого віку досягли – Наталія, Лев, Платон, Микола, Олексій та Марія.

Після смерті Платона Федоровича, помер 13 січня 1863 р. від сухоти і туберкульозного менінгіту, Тетяна Іванівна була призначена Черкаським сирітським судом опікуном над своїми дітьми та майном покійного. Діти одержали всебічну і глибоку домашню освіту, навчалися у кращих навчальних закладах, здобули вищу освіту [3].

Василь Федорович Смиренко народився 7 березня 1835 р., закінчив у Парижі політехнічний інститут, здобувши звання інженера-технолога цукроваріння. У 1868 р. був обраний главою Адміністрації фірми [4].

Був одружений з Софією Іванівною Альбранд з родини французьких аристократів, які емігрували на Україну після французької революції, і мали маєток у Самгородок Черкаського повіту. Дітей подружжя не мало. Софія Іванівна мала різнобічні зацікавлення. Вона захоплювалася літературою, музикою, цікавилася суспільним життям. Було членом географічного товариства у Києві, збирала для нього матеріали з праворозуміння та правових звичаїв на Україні. Вона вела першу в Росії пастильню, відала садом. Софія Іванівна підтримувала Василя Федоровича в допомозі українській культурі і по його смерті продовжувала це робити. Її коштом була придбана друкарня для українських видань.

Старший син Платона Федоровича і Тетяни Іванівни – Лев народився 6 лютого 1885 р. на Платоновому хуторі. У 1873 р. вступив на природниче відділення фізико-математичного факультету університету святого Володимира, у 1875 р. переїздить до Одеси, де продовжив навчання у Новоросійському університеті, який закінчив з відзнакою у 1879 р. [5].

Лев Платонович був одружений з відомою польською революціонеркою Альдоною Емилівною Гружевською, з якою він познайомився на етапі з Мценської в'язниці до Сибіру, і одружився у 1883 р. у Красноярську у в'язничній церкві. Альдона Емилівна народилась 25 квітня 1857 р. у Млядово Ковельської губернії. Набувши середньої освіти, переїздить до Варшави, стає членом підпільного Червоного хреста і революційних організацій Кобилянського і Людвіга Варинського. Згодом вступає на Вищі жіночі медичні курси Військовій медично-хірургічній академії в Петербурзі і продовжує революційну діяльність, бере участь у замаху на Олександра II. Уніч з 16 на 17 серпня 1878 р. заарештована у Млядово і вивезена до Варшавської в'язниці. У в'язниці Альдона Емилівна взяла фіктивний шлюб із хворим на сухоти Іваном Глазко, щоб мати право його доглядати. У 1880 р. обох їх вислали на п'ять років до Східного Сибіру. І. Глазко незабаром помер. Строк заслання Альдони Емилівни закінчився 9 грудня 1882 р., але вона домагається дозволу залишитись у Красноярську, і доглядає важко хворого Л. П. Смиренка, а потім після вінчання добровільно їде з ним до Балаганська, де вони перебували ще два роки. Померла А. Е. Гружевська-Смиренко 26 березня 1934 р. Останні роки свого життя жила у Києві.

У Лева Платоновича і Альдони Емилівни було троє дітей: Тетяна, Платон і Володимир.

Тетяна Львівна народилась 24 квітня 1862 р., померла 29 грудня 1943 р. У 1882 р. закінчила фізико-математичне відділення Вищих жіночих курсів св.

Ольги, працювала хіміком на Мліївсько-Городищенському пісково-рафінадному заводі. Її чоловік Іван Миколайович Борисів народився 2 червня 1928 р., інженер за фахом. До революції 1917 р. був товаришем Міністра сполучення залізниць.

Володимир Левкович Симиренко народився 29 грудня 1891 р. на Платоновому хуторі. 1918 р. закінчив сільськогосподарський факультет Київського політехнічного інституту, здобувши фах ученого агронома. Після закінчення інституту працював на посаді фахівця у рангу відділу садівництва Міністерства земельних справ УНР. Із 1920 до 1926 р. він був завідувачем секцією садівництва в Одеській школі садівництва, у 1932 р. був обраний професором садівництва і завідувачем кафедрою плодово-ягідного господарства та інтенсивних культур Уманського і Полтавського сільськогосподарських інститутів.

Перебував у шлюбі з Марією Демидівною Улянченко, народженою 7 березня 1890 р. у Козятині Київської губернії. Закінчила Кирило-Мефодіївське училище в Острозі, отримала педагогічну освіту. Учителювала, відала земськими школами. На початку 20-х років відала канцелярією Українського Червоного хреста. Померла 16 травня 1979 р. [7].

У Володимира Львовича і Марії Демидівни було двоє дітей: Тетяна і Олекса.

Тетяна Володимирівна Симиренко-Торп народилась 8 травня 1926 р. у м. Києві. Після другої Світової війни емігрувала до Європи, Канади.

Олекса Володимирович Симиренко народився 6 вересня 1931 р. після Другої світової війни емігрував за кордон, до США. Закінчив Міннесотський університет зі спеціальності соціології, отримав ступінь бакалавра і магістра, закінчив аспірантуру і в 1961 р. отримав ступінь доктора соціології. Займався педагогічною діяльністю. Викладав в університеті штату Невада у Рено, штату Каліфорнія у Джорджії, був дійсним професором соціології в університеті штату Пенсільванія. Помер 27 квітня 1979 р. Автор та редактор трьох книг, численних наукових праць у галузях теорії суспільних відносин соціальної структури, етнічних груп та націй [8].

Окрему групу джерел становлять документи майново-господарського характеру. Серед них важливими є документи про діяльність торгового дому – фірми «Брати Яхненко і Симиренко».

Разом з батьком Анастасії Михайлівни та його синами Степаном, Кіндратом і Терентієм Федір Степанович засновує приблизно у 1815-1820 рр. торгову фірму «Брати Яхненко й Симиренко», яка сприяла індустріалізації України [9].

Торговий дім фірми знаходився в м. Одеса, а його філії, склади і крамниці у Миколаєві, Севастополі, Городищі, Млієві. За сприяння в розквіті Одеси та за активну участь в її самоврядуванні імператорським указом від 10 квітня 1832 р. купцям І гільдії братам Яхненко й Федору Симиренку надане звання спадкових почесних громадян міста [10]. Тривалий час керівники фірми були гласними членами Одеської міської думи та управи, а також міськими головами.

Фірма спочатку займалась скупівлею та продажем борошна, збіжжя, шкіри, худоби, полотна, промислових виробів і цукру. З 1840-х років фірма

розширяє торгівлю цукром і планує налагодити його виробництво. Саме в цей час до фірми долучився старший син Федора Степановича – Платон.

У 1843 фірма р. завершила побудову у с. Ташлик Черкаського повіту першого в Російській імперії парового пісково-рафінадного заводу, оснащеного найпередовішою західноєвропейською технікою. Платон Федорович стає не лише технічний керівником, а й виявляє себе як талановитий конструктор. Завдяки цьому ремонтно-механічна майстерня заводу почала вдосконалювати придбане устаткування, випускати деякі апарати власної конструкції. Ташлицька цукроварня була першим чисто комерційним підприємством цього типу в Україні [11].

Згодом фірма орендує пісково-рафінадний завод у селах Орловець та Олександрівка Черкаського повіту, у 1845 р. пускає у виробництво свій завод у с. Руська Поляна того ж повіту, а у 1848 р. споруджує Млієво-Городищенський пісково-рафінадний і машинобудівельний заводи [12]. Завод на той час був небачених розмірів і технологічного рівня, а при ньому робітниче містечко. Будівля рафінадного цеху сягала семи поверхів. Пісково-рафінадний завод виробляв цукор-пісок і рафінад. Машинобудівний завод займався ремонтно-технічним обслуговуванням підприємств фірми, випускав парові та інші заводські устаткування, фабричні і сільськогосподарські машини власної чи вдосконаленої конструкції. Згодом він розпочав побудову металевих пароплавів [13]. Перші пароплави «Українець» та «Святослав» транспортували продукцію фірми і започаткували модерне пароплавання на Дніпрі. На Млієво-Городищенських заводах була безкоштовна лікарня на 150 ліжок, приходське училище, недільна школа, технічне училище, бібліотека, церква і театр [14]. Заводами керували безпосередньо власники фірми, а з кінця 1840-х рр., до них долучився Олександр Іванович Хропаль, зять Федора Степановича Симиценка.

Кінець 40-х, поч. 50-х рр. XIX ст. був періодом найбільшого розквіту фірми. Тривалий час у Млієві працювали відомий етнограф, громадський діяч А. Л. Чубинський та адвокат Григорович-Барський, провідний учений-правник О. Ф. Кістяківський, теоретик цукрової промисловості М. О. Толпигін [15].

Частими гостями у Симиренків були визначні діячі культури Петро та Семен Гулак-Артемівські, історики В. Б. Антонович, О. Я. Кониський, О. М. Лазаревський, О. І. Левицький, О. І. Лотоцький, С. О. Єфремов, М. С. Грушевський, літератори П. І. Житецький, Т. Р. Рильський, композитор М. В. Ли-сенко, актриса М. К. Заньковецька, польський публіцист Т. Падалка. У 1856 р. Мліїв відвідав Т. Г. Шевченко. Платон Федорович Симиренко запропонував поету фінансову підтримку у випуску «Кобзаря», який у 1860 р. вийшов його коштом. Згодом він профінансував шевченківський «Букварь» для сільських шкіл [16].

Тетяна Іванівна і Платон Федорович заклали на Платоновому хуторі декоративний і плодовий сади та великий розсадник.

Економічна криза 1860-х років відгукнулася і на стані фірми «Брати Яхненко й Симиренко». До кризи додалась низка суб'єктивних обставин, головною

серед яких були хвороби і смерть обох поколінь керівників фірми. Ще у 1861 р. комітет кредиторів призначив для ведення справ фірми Адміністрацію, залучив до неї у 1863 р. молодшого брата Платона Федоровича – Василя Федоровича.

Спроби повернути фірмі колишню велич не вдалися. Переконавшись у приреченості фірми, Василь Федорович у 1873 р. залишив посаду голови адміністрації, відмовившись від своєї частини спадщини, прийняв керівництво Ташлицьким Пісково-рафінадним заводом. У 1880 році фірма «брати Яхненко і Симиренко» припинила своє існування: було розпродано майно і сплачено борги.

У 1873 році Василь Федорович Симиренко купив з торгів за невелику ціну занедбану цукроварню у с. Сидорівка, біля міста Корсунь, і не тільки відновив її, а й організував виробництво пастили, яка раніше ввозилася із закордону. Багато уваги він приділяв дослідям хімічного виварювання цукру. Його статті про результати досліджень друкувалися у технічних журналах Росії і закордоном [17].

Василь Федорович Симиренко відомий не лише як талановитий інженер-цукровар, а і як громадський діяч і меценат. Протягом 40 років він регулярно передавав Десяту частину своїх прибутків на культурно-національні потреби, покривав річні дефіцити журналу «Киевская Старина», допомагав видавати журнали «Україніше Рундшау» та «Рутеніше рев'ю» закордоном його коштом або за його допомогою вийшла низка книжок і декілька видань «Кобзаря» Т. Г. Шевченка. Він довгі роки підтримував «Раду», «Громадську думку» і «Літературно-Науковий Вісник». Був членом Київської Старої Громади, де його називали «Великий Хорс». У 1912 р. він передав М. С. Грушевському 100 тисяч карбованців золотом на купівлю будинку для Наукового Товариства ім. Т. Г. Шевченка у Львові. В. Ф. Симиренко допомагав також таким письменникам як, М. М. Коцюбинський, І. Л. Шраг; за його допомогою вели досліді і видавали свої праці О. Ф. Кістяківський, П. П. Чубинський. Допомагав М. П. Драгоманову в еміграції у Швейцарії, дав йому кошти на друкарню.

Під кінець свого життя В. Ф. Симиренко заповів усе своє майно, що оцінювалось до 10 млн. карбованців, після смерті його дружини, передати на потреби Української культури, заснування культурної фундації, якою мало опікуватись «Товариство допомоги літературі, мистецтву і науці» [18].

Останні роки свого життя В. Ф. Симиренко жив у Києві. Помер 1 грудня 1915 р., був похований на Аскольдовій могилі.

До окремої групи виділяємо документи, що стосуються службової та політичної діяльності Левка Платоновича та Володимира Левковича.

Перебуваючи у Київському університеті, Лев Платонович увійшов до революційно настроєної молоді, яка мала зв'язок з народниками, був у близьких стосунках із А. І. Желябовим, одруженим з кузиною Лева Платоновича, Ольгою Яхненко, яка була активним членом Київського та Одеського народних гуртків [19]. У Мліївському заводському приходському училищі викладав народник І. П. Біло-

конський і учительська в цій школі була справжнім осередком народників [20].

Рік після вступу Л. П. Симиренка до університету у нього на Київській квартирі було вчинено трус, але без наслідків. Він переїздить до Одеси, але жандармерія не залишила його поза увагою [21]. У вересні 1879 р. знову вчинено трус, але все ж дозволили закінчити навчання; випускні іспити він писав вже у супроводі жандарма. Під час тругу знайдено багато нелегальної літератури, листування Симиренків з Т. Г. Шевченком та його не цензурований примірник «Кобзаря».

Л. П. Симиренко заарештовано на Платоновому хуторі невдовзі після закінчення університету і засуджено на 9 років каторги. Майже рік він перебував у Лук'янівській (м. Київ), а потім у Мценській (Курська губернія) в'язницях. З 10 вересня 1880 до вересня 1886 р. Лев Платонович відбував заслання спочатку у м. Красноярську, а останні два роки в Балаганську Іркутської губернії [22]. Навесні 1887 р. він з дружиною прибув до Платонового хутора

У Сибіру Лев Платонович з дозволу поліції займався садівництвом і розробив технологію вирощування плодкових дерев у формі стелюхів, яка дозволяла уникнути їх вимерзання взимку.

1887 р. на Платоновому хуторі Л. П. Симиренко заклав перший комерційний помологічний розсадник і маточний сад, перетворив батьківський сад у величезну лабораторію плодівництва. У 1912 р. в його колекції нараховувалося близько 3 тис. сортів рослин, які вивчались у відповідності з засадами наукової помології. Згодом Л. П. Симиренко бере участь у численних усеросійських і міжнародних виставках, де матеріали з його розсадника одержують найвищі нагороди. На початку 80-х років він був обраний членом-кореспондентом Бельгійського товариства садівників, а у 1885 р. – членом Французького Національного помологічного товариства.

Продовжувачем справи Лева Платоновича Симиренка став його син Володимир, який завершив і втілює у реальну дійсність ідеї діда і батька. 25 листопада 1920 р. за постановою Наркомзему УРСР на терені колишнього маєтку Симиренків було засновано Мліївську дослідну садово-городню станцію і Центральний державний плодівний розсадник України. Директором цих установ був призначений В. Л. Симиренко і перебував на них до 1930 р. У 1923 р. за ініціативою та під головуванням Володимира Львовича при Наркомземі УРСР було створено Всеукраїнську помологічну комісію, творче ядро якої було в Млієві. На цій посаді він заклав основи і організаційно завершив «Помологічну Книгу України». Він систематизував і впорядкував увесь біологічний фонд і надав йому сучасної організаційної структури як базу для розвитку.

У 1930 р. В. Л. Симиренко організував і очолює Всесоюзний науко-дослідний інститут плодівного і ягідного господарства у Китаєві під Києвом.

8 січня 1933 р. Володимир Львович був заарештований НКВС і засуджений до розстрілу, але після перегляду справи вирок замінено на 10 років суворого ув'язнення для використання за фахом й вивезено до

Херсонської виправно-трудової колонії. 31 грудня був достроково звільнений з виправно-трудової колонії, але на вокзалі у Москві його знов заарештовано. В. Л. Симиренко пройшов через нове слідство. Через вісім місяців слідства його направлено на роботу за фахом під наглядом міліції, рядовим агрономом до Обоянсь-кого розсадника Курської області. 30 березня 1938 р. знову заарештовано, а в ніч з 17 на 18 вересня за Постановою прокурора та НКВС СРСР від 2 вересня 1938р. розстріляно. Похований у братській могилі в урочищі «Солянка» м. Курська. Реабілітований у 1957 р. [23].

В. Л. Симиренко залишив багату наукову спадщину: «Садовий розсадник» 1929 р., Плодові асортименти 1930 р., «Сортові маточні фонди пло-дових дерев на Україні», «Сортові маточні форми помологічної роботи на Україні» а також понад 30 статей у відомих журналах [24]. Найбільш капітальною працею є остання книга «Часткове сортознавство плодових рослин» (на 1242), рукопис якої у роки Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. вивезла з України донька Володимира Львовича – Тетяна Володимирівна, і який вона передала Інституту садівництва Української академії аграрних наук для підготовки його до видання у жовтні 1992 р. Праця у двох томах вийшла друком наприкінці 1995 р.

В. Л. Симиренко був засновником та відповідальним редактором журналів «Вісник садівництва, виноградарства та городництва», «Українське садівництво та городництво». Впродовж 10 років його секцією було вдруковано понад 50 випусків наукових праць Мліївської садстанції.

Тетяна Володимирівна Симиренко-Торп залишила ряд коментарів до справ. Вела активну переписку з ДАЧО, яка відклалася у фонді окремою справою [25].

Фонд має свою історію. Сформований з документів, які надійшли від доньки Володимира Левковича Симиренко – Тетяни Володимирівни Симиренко-Торп, яка проживала у м. Оттава, в середині 90-х років ХХ ст. Протягом усього життя вона збирала та зберігала документи, які мали хоча б найменше відношення до родини. Протягом 1998-2001 років держархів області поповнився новими надходженнями документів про Симиренків.

А уже через кілька років Симиренко-Торп з невідомих причин почала вимагати повернення оригіналів. На даний час усі фонди сформовано на основі ксерокопій, фотокопій, негативів, репродукцій негативів. Документи розповідають про життя, трудову та творчу діяльність семи поколінь роду Симиренків. До архіву надійшли наукові праці Левка Платоновича та Володимира Левковича Симиренків, їх листи та листи до них, Листи Тетяни Іванівни Симиренко – дружини Платона Федоровича, документи про діяльність Торгового дому – фірми братів Яхненко і Симиренко, документи дружини Левка Платоновича – Альдони Емилівни Грузевської-Симиренко та дружини Володимира Левковича – Марії Демидівни Ульянченко, документи Тетяни Львівни Міхаеліс-Симиренко – дочки Левка Платоновича, яка все життя працювала вчителькою у школах м. Києва, була нагороджена орденом В. І. Леніна, документи про родину Симиренко та їх внесок у

розвиток науки, культури, промисловості. У зв'язку з тим, що документи про життя та діяльність Тетяни Львівни Міхаеліс-Симиренко надійшли вперше, схема класифікації документів фонду доповнена новим розділом – 12. Документи Тетяни Львівни Міхаеліс-Симиренко (листи, особисті документи, документи службової діяльності, майново-господарського характеру, фотографії) [26].

Окрему групу документів складає наукова спадщина Левка та Володимира Симиренків. Перший є автором таких праць з помології: «Иллюстративное описание маточних коллекций питомника», «Генеральный каталог» (Київ, 1901), «Генеральный каталог плодовых деревьев» (Київ, 1902), «Крымское промышленное плодоводство» (М., 1912), «Помология» (3 т. К., 1961). Останню працю Лев Платонович скінчив у 1919 р., перед самою смертю. У ніч 6 січня 1920 р. він трагічно загинув [27]. Дозвіл на видання праці було одержано лише у 1961 р., «Описательный каталог Плодового питомника» за 1895 р. Другий – монографії «Общий отчет по Млиевской садовгородной опытной станции за 1921-1927 гг.» за 1928 р., посібник для сільського-сподарських вузів та профшкіл «Плодові асортименти України» за 1930 р.

В описі два додатки: список фото позитивів та список книг, які передані Т. В. Симиренко-Торп.

У 2007 році в держархіві проведено упорядкування: листів, якими обмінювались Тетяна Володимирівна Симиренко-Торп з архівом, листів звернень держархіву області до різних установ та приватних дослідників – тримачів документів, що стосуються роду Симиренків, про доцільність зосередження всього масиву документів та зберігання їх в архівній установі; документів, створених на відзнаку вшанування пам'яті членів роду. Сформовано три справи, які включені до опису справ фонду під №№ 181-183. Документи представлені у вигляді оригіналів, копій і тиражованих видань (брошюра та календар).

У цілому фонд створений з ксерокопій документів на паперовій основі та фотодокументів. Документи розповідають про життя, трудову, науково-творчу діяльність семи поколінь роду Симиренків. До НДБ архіву передані наукові праці Льва Платоновича, Володимира Львовича, Олекси Володимировича Симиренків, праці інших авторів про рід Симиренків.

Документи фонду згруповано та описано у відповідності до вимог щодо систематизації документів родинних фондів, тобто документи кожного представника роду систематизовано по особам і розташовано згідно з генеалогічною послідовністю. Матеріали, які стосуються всього роду, розміщені на початку фонду.

Як бачимо, особовий фонд родини Симиренків надзвичайно багатий на джерельний та історіографічний матеріал, це унікальне джерело з історії науки, освіти, культури, соціальної історії взагалі. Усі документи і матеріали є значним інформаційним потенціалом, який заслуговує на детальний аналіз. Праці вчених не втратили своєї актуальності й потребують перевидання, а наукові ідеї – осмислення та популяризації.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Кононенко С. І. Фонд роду Смиренків Держархіву Черкаської області // Архіви України. – 2000. – № – С. 50–54.
2. Державний архів Черкаської області (далі – ДАЧО), Ф. 5799, оп. 1, спр. 1
3. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 39
4. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 32
5. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 39
6. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 140–142
7. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 155
8. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 84–87
9. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 130
10. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 11
11. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 18
12. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 18
13. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 18
14. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 18–24
15. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 30, 31
16. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 14
17. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 32
18. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 32
19. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 156
20. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 37, 167
21. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 41
22. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 42, 43
23. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 69
24. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 70
25. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 87–89, 181
26. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 174–180
27. ДАЧО, Ф. 5799, оп. 1, спр. 44

Рецензенти: Тригуб П. М. д.і.н., професор, завідувач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського державного університету імені Петра Могили
Маврін О. О. к.і.н., доцент, заступник директора Інституту української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України.

© В. В. Карпенко, 2011 р.

Стаття надійшла до редакції 21.03.2011